

Charlatan

Zadie Smith

Prometheus

446 pagina's / € 25,99

Vertaling: Peter Abelsen

Over het boek

De aanvankelijk succesvolle, maar steeds minder lezers trekkende schrijver William Ainsworth en zijn nicht, huishoudster en minnares Eliza Touchet zijn de voornaamste personages in deze roman die zich afspeelt in de periode 1830-1882.

Terwijl William leeft voor zijn boeken, raakt Eliza in de ban van een proces tegen een 'Pretendent' die zich voordoet als afstammeling van een rijke landheer en de erfenis claimt. Ze raakt vooral geïntrigeerd door de zwarte man die als bediende met de 'Pretendent' is meegekomen van Jamaica en schrijft zijn levensverhaal op.

Deze Andrew Bogle blijft de beweringen van de 'Pretendent' ondersteunen, hoewel steeds duidelijker wordt dat deze een fraudeur is.

Over de auteur

Zadie Smith (1975) groeide op in de arme wijk Willesden Green in Londen. Vanwege haar goede studieresultaten kreeg ze een beurs voor de universiteit van Cambridge. Als 'obsessieve lezer' genoot ze van de studiemogelijkheden daar.

In 2000 debuteerde ze met de roman *Witte tanden* die zeer succesvol was. Sindsdien geldt ze als een van de meest vooraanstaande Engelstalige auteurs. Succesvolle latere romans zijn onder meer *NW* en *Swing Time*. Ook als essayist maakte ze naam. Typerend voor haar bereidheid haar eigen opvattingen te onderzoeken, is de titel van een van haar essaybundels: *Changing My Mind*.

[De website van Zadie Smith.](#)

Meer over leven en werk van Zadie Smith in het uitgebreide auteursportret aan het eind van deze tekst (p. 4-8).

Discussietips

1. Hoe ziet Eliza Touchet de beroemde schrijver Charles Dickens? In hoeverre ziet hij haar?
2. Welk beeld heb je gekregen van het contact tussen Eliza en Frances, de eerste vrouw van William Ainsworth?
3. Wat betekenen Eliza en William voor elkaar? Hoe ontwikkelt zich de relatie tussen hen in de loop der jaren?
4. Eliza is kritisch over William als schrijver. In de roman lees je enkele passages uit zijn werk. Hoe ervaar jij ze?
5. Eliza gelooft de 'Pretendent' niet, maar wel het verhaal van zijn voornaamste getuige, de slaafgemaakte Andrew Bogle. Hoe is dat te verklaren? Hoe zie jij Bogle?
6. Na de ontmoeting met de plotseling opgedoken kleinkinderen van haar echtgenoot, verlaat Eliza het kantoor van advocaat Atkinson beschaamd. Waarom?
7. Tegen het eind van de roman komt het, ondanks Eliza's goede intenties, tot een verbale confrontatie tussen haar en Henry Bogle, de zoon van Andrew. Waar zit dat in? In hoeverre begrijp je Henry?
8. De titel *Charlatan* slaat uiteraard op de 'Pretendent'. Maar wie komt of komen er ook voor die typering in aanmerking? Vind je de Nederlandse titel recht doen aan het origineel (*The Fraud*)? Waarom wel of niet?
9. Er zijn drie belangrijke lijnen in de roman: het leven van William en Eliza in (het literaire milieu van) negentiende-eeuws Engeland, de geschiedenis rond de 'Pretendent' en het levensverhaal van de oude zwarte man Bogle dat hij aan Eliza vertelt. Sprak een van de verhaallijnen je meer of juist minder aan dan de overige? Wat vind je van de manier waarop Smith deze lijnen heeft verbonden?
10. Zadie Smith illustreert de kritiek van tijdgenoten op het werk van Ainsworth door fragmenten te citeren. Hoe heb je die passages ervaren?
11. Een goede historische roman zegt ook iets over de huidige tijd, wordt vaak gezegd. Welke 'actualiteit' zie je in *Charlatan*?
12. De roman is opgebouwd uit talrijke korte hoofdstukken en springt heen en weer in de tijd. Ook het perspectief van waaruit gebeurtenissen gezien worden wisselt vaak. Hoe heb je dit ervaren?
13. *Charlatan* is een roman waarin veel Engelse geschiedenis van de negentiende eeuw langskomt. In hoeverre heeft dat invloed op je leeservaring?

YouTube

1. Bespreking door een Britse lezer op het kanaal [Bask in the Story](#) (circa 7.45 minuten).

Achtergronden

1. Podcast op YouTube: interview op het kanaal van [Waterstones Boekhandels](#) (ca. 40 minuten)
2. Podcast: Aflevering van [BoekenFM](#) van *De Groene Amsterdammer* over *Charlatan*, 13 september 2023 (circa 60 minuten).
3. Informatie op Wikipedia over:
  - [William Ainsworth](#)
  - [The Tichborne Case](#)
4. 53 afbeeldingen bij [Getty Images](#) over The Tichborne Case

AUTEURSPORTRET ZADIE SMITH

Biografische gegevens

Zadie Smith is op 27 oktober 1975 geboren in Londen. De voornaam die ze bij haar geboorte kreeg was Sadie, toen ze veertien was veranderde ze dat. Haar moeder Yvonne was op haar vijftiende van Jamaica naar Engeland gekomen en ontwikkelde zich als sociaal werkster tot een belangrijke schakel in de arme wijk Willesden Green in Noord-Londen, waar Smith met haar broers Ben (die naam zou maken als *stand-up comedian* en een eigen tv-show kreeg) en Luke (die als rapper Luc Skyz in Amerika bekendheid kreeg) opgroeide. Haar vader Harvey was dertig jaar ouder dan haar moeder en had uit een eerder huwelijk al twee kinderen.

Over haar vader schrijft Smith onder andere in een paar essays in de bundel *Changing My Mind* (2009, in vertaling *Ik heb mij bedacht*). Op zijn dertiende ging hij van school af om te gaan werken, ondanks dat hij het toelatingsexamen voor het gymnasium had gehaald. Zijn ouders konden de opleiding niet betalen. In 1944 nam hij als soldaat deel aan de geallieerde landing op de stranden van Normandië. In de jaren vijftig werkte hij als fotograaf en stichtte zijn eerste gezin. Gescheiden en zakelijk aan de grond moest hij het volgende decennium opnieuw beginnen en werkte uiteindelijk als verkoper voor een postorderbedrijf.

Toen Zadie twaalf was, scheidden haar ouders, maar door een gebrek aan woonruimte bleef haar vader nog geruime tijd bij het gezin wonen in een aparte kamer. Na geruime tijd kreeg hij een appartement enkele straten verder, waar de overige gezinsleden nog voor hem zorgden. Uiteindelijk vestigde hij zich in Felixstowe aan de Engelse oostkust. In zijn laatste levensjaren intensiverde Smiths contact met haar vader. Ze reisde met hem naar Italië, waar hij kort na de oorlog had gewoond en interviewde hem over zijn oorlogservaringen.

Als kind was Smith al gek op boeken en lezen. ‘Een obsessieve lezer’, zo noemde ze zichzelf in een interview met *de Volkskrant* (20 oktober 2012). Vanwege haar goede studieresultaten werd ze met een beurs toegelaten op de universiteit van Cambridge, bepaald geen vanzelfsprekend iets voor iemand die opgroeide in Willesden Green. ‘Een cultuurschok’ noemt ze die overgang, ‘maar het was ook prachtig’. Als een van de weinige zwarte studenten, voelde ze zich opgelaten, maar ze genoot van het studeren zelf. Een bijverdienste in haar studietijd vormde het zingen in een nachtclub. In 2002 vertrok ze voor een jaar naar de Verenigde Staten, waar ze studeerde en les gaf aan Harvard University. Na de dood van haar vader in 2006 verbleef ze twee jaar in Italië. In 2010 vestigde Smith zich, met haar echtgenoot – de dichter Nick Laird die ze tijdens haar studiejaren leerde kennen en met wie ze in 2004 trouwde – en hun dochtertje in New York, waar ze creatief schrijven doceerde aan de universiteit. In maart 2013 werd hun zoon geboren. Smith keerde in 2020 terug naar Londen, vanwege de ontwikkelingen in de Verenigde Staten onder president Trump en zei dat ze niet kon blijven werken in een land ‘waar een racistische idioot de macht heeft’.

Hoofdpijnen van het werk

De titel van haar essaybundel *Changing My Mind* is typerend voor Zadie Smiths opvattingen over haar leven en schrijverschap. In de inleiding op die bundel zegt ze dat 'ideologische inconsequentie voor mij zo goed als een geloofsartikel is'.

Het is een instelling die de hartstochtelijke student verraadt die Smith in feite nog steeds is. 'Verschillende schrijvers tonen je verschillende werelden omdat ze verschillende mensen zijn met verschillende interesses en mogelijkheden, en dat is ook de reden waarom ik zo graag lees. Ieder nieuw boek toont me een ander mens.' En dat lezen van anderen heeft haar gevormd: 'Ik denk dat mijn persoonlijkheid de som is van de boeken die ik in mijn leven heb gelezen'.

Tijdens haar studiejaren in Cambridge kreeg Smith de denkbeelden over literatuur van de Franse filosoof en literatuurwetenschapper Roland Barthes (1915-1980) voorgehouden. Belangrijk daarin was de opvatting dat 'de auteur dood is': dat wil zeggen: de lezer hoeft geen rekening te houden met wat de auteur heeft gewild met zijn werk. Het was een theorie die Smith aanvankelijk verdedigde, maar waar ze afstand van nam toen ze kennismaakte met het werk van Vladimir Nabokov (1899-1977), auteur van onder andere *Lolita*. Volgens Nabokov wil de lezer juist kennismaken met een andere geest en zich verdiepen in de opvattingen van een auteur. Het lezen van Nabokov noemt Smith van beslissende invloed op haar schrijverschap, dat onder andere geprezen wordt om de manier waarop ze zich weet in te leven in haar personages: 'Je kunt geen schrijver zijn zonder empathie, dat is het eerste dat ik van Nabokov leerde' (*NRC Handelsblad*, 15 december 2000). Zoals ze zich graag met een 'open mind' in het werk van anderen verdiept, zo onderzoekt ze ook haar eigen opvattingen door argumenten in te brengen die daar tegen in gaan. 'Ik hou niet van rigide meningen, ik weiger ze ook zelf te hebben. (...) Daarom kan polemieken me ook niet boeien, dan probeer ik me veel liever voor te stellen of ik me niet kan inleven in het tegendeel van wat ik meemaak of in eerste instantie denk' (*Humo*, 15 januari 2013).

Met het overweldigende succes van haar debuut *White Teeth* en de overdaad aan complimenten die haar in haar werk bevestigden kon ze dan ook niet zo heel goed omgaan. Dat succes begon al in 1997, ruim voor het boek gepubliceerd zou worden, toen bekend werd dat de destijds 22-jarige Smith een groot voorschot had gekregen van een uitgever voor het schrijven van twee romans. Toen de roman verscheen, stond er een klinkende aanbeveling van Salman Rushdie op de cover ('Een verbijsterend zelfverzekerd debuut. Grappig en ernstig tegelijk. Het heeft *bite*!') en werd Smith binnengehaald als de nieuwe ster in de Engelse letteren.

White Teeth is een breed opgezette roman over het multiculturele Engeland rond het eind van het millennium, beschreven aan de hand van de met elkaar verbonden lotgevallen van drie families. De roman werd overladen met prijzen, kreeg juichende recensies, verscheen in veel landen in vertaling en werd in 2002 bewerkt tot televisieserie. Van de weeromstuit nam de schrijfster zelf geleidelijk wat afstand van de roman door interviewers voor te houden dat het boek heus niet zo heel goed was. Haar tweede roman, *The Autograph Man* (2002, in vertaling *De handtekeningenman*), is een verhaal over roem en lijkt een reactie op het succes van haar debuut. Hoofdpersoon is Alex-Li Tandem, een in een Noord-Londense buitenwijk wonende jongeman met een Chinese vader en Joodse moeder die zich ontwikkelt tot een handelaar in handtekeningen van beroemdheden. De literaire kritiek reageerde op deze tweede roman aanmerkelijk zuiniger dan op Smiths debuut, hoewel het boek wel werd bekroond met de Jewish Quarterly Literary Prize for Fiction en ook werd genomineerd voor de Orange Prize. Smith hield het romanschrijven even voor gezien en trok naar de Verenigde Staten. De roman die in 2005 volgde (*On Beauty*, in vertaling *Over schoonheid*) had een vreemde ontstaansgeschiedenis. Op een ochtend vertelde Smith haar echtgenoot wat ze gedroomd had, een prachtig verhaal dat ze wilde gebruiken voor een roman. Manliëf reageerde toen ze was uitgesproken met: 'Maar schat, dat klinkt als een vrij nauwkeurige samenvatting van *Howards End*'. Smith was verbijsterd dat haar droom terug te voeren was op de roman van E.M. Forster, maar liet zich niet weerhouden. Ze schreef een moderne campusroman, gesitueerd in een fictieve Amerikaanse universiteitsstad, vol knipogen naar de roman van Forster. Het verhaal gaat over de rivaliteit tussen twee wetenschappers, de liberale witte Engelse Rembrandtexpert Harold Belsey en de conservatieve zwarte Monty Kipps. Harold krijgt zijn boek over Rembrandt maar niet af en zijn

huwelijk met de zwarte, uit ontevredenheid dik geworden Kiki, lijkt zijn langste tijd gehad te hebben. Hun kinderen zoeken elk hun eigen weg, waarbij ze zich afzetten tegen hun ouders. Zoon Jeroen wordt dan ook nog eens verliefd op de dochter van Monty Kipps.

On Beauty kon weer rekenen op een positief onthaal in de literaire kritiek. De roman werd bovendien bekroond met de Orange Prize en de Somerset Maugham Award en genomineerd voor de Man Booker Prize. Het leidde er niet toe dat Smith snel met een nieuwe roman kwam. En ook een boek over het schrijven met als werktitel *Fail Better* ('Misluk beter') wilde niet lukken. Haar eerstvolgende publicatie werd uiteindelijk *Changing My Mind*, waarin ze essays, artikelen en lezingen bundelde over onder andere literatuur en film, alsmede enkele stukken over haar herinneringen aan haar jeugd en het leven van haar vader.

In 2012 volgde *NW*, waarin Smith terugkeert naar de wijk die ook in *White Teeth* centraal staat. Opnieuw schrijft ze over de mogelijkheden en moeilijkheden van de multiculturele samenleving en worstelen haar personages met huwelijk, klassenverschil en de generatiekloof. Maar waar haar eerste romans sprankelden van levenslust, is er in *NW* weinig ruimte voor hoop. De ironie heeft plaatsgemaakt voor cynisme en satire. Ook door de experimentele vorm wijkt de roman aanzienlijk af van haar eerdere werk. Hoewel sommige recensenten moeite hadden met de veranderingen, was de ontvangst van *NW* over het algemeen positief. De roman werd genomineerd voor de *Women's Prize for Fiction*, de opvolger van de Orange Prize.

De novelle *The Embassy of Cambodia* (2013), eveneens spelend in Londen, is een verhaal over onrechtvaardigheid. Een jonge Afrikaanse vrouw, ooit in Ghana verkracht, die als huishoudster bij een welgestelde familie werkt, moet een goede daad waarbij ze een kind van de familie redt, bekopen met ontslag. Haar lot blijft niet onopgemerkt bij één mens: een oudere vrouw die vanaf het balkon van haar flat in de wijk Willesden de gebeurtenissen als een 'wij-verteller' van commentaar voorziet. De titel verwijst naar het gebouw in de wijk dat voor de buurtbewoners een geheimzinnig iets blijft. In heel kort bestek roert Smith binnen deze persoonlijke geschiedenis ook maatschappelijke onrecht aan van slachtoffers van de dicatuur in Cambodja en de tragedie van vluchtelingen.

In oktober 2016 werd aan Smith de Duitse Welt-Literaturpreis toegekend voor haar hele oeuvre, dat volgens de jury in een tijd van globalisering en migratie bijzonder actueel is. Een maand later volgde een nieuwe roman, *Swing Time*. De titel verwijst naar de gelijknamige dansfilm met Fred Astaire uit 1936, maar is ook te betrekken op de structuur van de roman, die heen en weer springt in de tijd. *Swing Time* vertelt de geschiedenis van twee vrouwen die als jong meisje in de Londense wijk Willesden bevriend raken. Ze hebben beiden een zwarte en een witte ouder en delen een passie voor dansen. Maar hun levens ontwikkelen zich in zeer verschillende richtingen. De een wordt persoonlijk assistente van een wereldberoemde popzangeres en belandt onder andere in West-Afrika waar haar werkgeefster ter eigen meerdere eer en glorie een ontwikkelingsproject start. Voor haar meer talentvolle vriendin, die naar de theateropleiding ging, leek een mooie carrière weggelegd, maar twintig jaar na hun kindertijd is ze verbitterd en boos nog steeds woonachtig in de arme wijk waar ze opgroeide.

Smith voert in deze roman voor het eerst een ik-verteller op (het personage dat assistente wordt van de popster), maar wel een ik-verteller die de lezer eigenlijk niet goed leert kennen. Smith laat vooral zien wat deze vrouw doet, niet wie ze werkelijk is. Dat is aan de lezer om in te vullen. *Swing Time* werd genomineerd voor de Amerikaanse National Book Critics Circle Award 2016.

Een nieuwe bundeling essays volgde in 2018 onder de titel *Feel Free*. Hierin zijn stukken te vinden die in de voorafgaande acht jaar verschenen in bladen als *The New Yorker* en de *New York Review*. Onderwerpen (naast literatuur) zijn film, muziek en beeldende kunst, maar ook zaken uit de maatschappelijke actualiteit, zoals de Britse stem voor een 'Brexit', en kwesties rond gender en identiteit. In vrijwel alle stukken stelt Smith zich bescheiden op en benadrukt dat ze geen deskundige is. Maar scherpzinnig is ze wel.

In oktober 2019 publiceerde Smith onder de titel *Grand Union* (in vertaling *Het verbond*) haar eerste verhalenbundel. Tien verhalen verschenen in deze bundel voor het eerst, zeven waren eerder verschenen in *The New Yorker*.

In maart 2020 werd de uitgave aangekondigd van een kinderboek van Smith en echtgenoot Nick Laird, verschenen in april 2021 onder de titel *Weirdo*. Al in de zomer van 2020, toen de wereld nog in de ban was van de coronacrisis, verscheen *Intimations*, een bundel met zes essays die Smith schreef tijdens de 'lockdown' vanwege de crisis. Ze doneerde haar inkomsten uit het boek aan liefdadigheidsdoelen.

In november 2021 ging het eerste toneelstuk van Smith in première. *The Wife of Willesden* is een hedendaagse bewerking van een verhaal uit *The Canterbury Tales* van Geoffrey Chaucer en is in feite een liefdesverklaring aan de wijk in Londen waar Smith opgroeide. Het stuk ging ook in première in het theater in die wijk.

Een nieuwe grote roman volgde in 2023 onder de titel *The Fraud* (in vertaling *Charlatan*). Het is een historische roman, een genre waar Smith altijd van weg wilde blijven omdat je als Engelse auteur altijd geconfronteerd wordt met Charles Dickens als grote voorganger. In *The Fraud* voert Smith Dickens als personage op (waarbij deze er niet heel goed afkomt) en laat hem ook dood gaan, hoewel dat niet het einde van zijn optreden in het boek is. Centraal in de omvangrijke roman staan een minder succesvolle collega-schrijver van Dickens, William Harrison Ainsworth (1805-1882), en vooral zijn nicht, huishoudster en minnares Eliza Touchet. Zij heeft eveneens echt bestaan, maar is in de roman een langer leven beschoren dan in werkelijkheid. De roman beslaat ruwweg de periode 1830-1882 en beschrijft het leven van Eliza en William in Engelse literaire kringen en het rumoer rond 1873 toen een geruchtmakend proces werd gevoerd rond een man die claimde de dood gewaande Sir Roger Tichborne te zijn, erfgenaam van een rijk geslacht. Hoewel alles tegen zijn bewering sprak en hij uiteindelijk ook veroordeeld werd, werd hij massaal gesteund door de bevolking. Een bijzondere rol is weggelegd voor de oude zwarte man Andrew Bogle, de 'page' van 'Sir Roger' die een goudeerlijke indruk maakt, maar de bewering van 'Sir Roger' blijft ondersteunen. Eliza Touchet, die zich verbonden is gaan voelen met het verzet tegen de slavernij, raakt geboeid door Bogle en schrijft zijn levensgeschiedenis op die een flink deel van het boek beslaat.

The Fraud is een goed ontvangen historische roman die duidelijk lijnen legt naar het heden, als het gaat om zaken als racisme, maatschappelijke ongelijkheid en tegenstellingen tussen elite en burgerij, met duidelijke knipogen naar 'hedendaagse' zaken als complottheorieën en *fake news*.

Bibliografie

2000 *White Teeth* (roman). Vertaling: *Witte tanden*. Prometheus, 2000.

2002 *The Autograph Man* (roman). Vertaling: *De handtekeningenman*. Prometheus, 2002.

2005 *On Beauty* (roman). Vertaling: *Over schoonheid*. Prometheus, 2005.

2009 *Changing My Mind : Occasional Essays*. Vertaling: *Ik heb mij bedacht : zomaar wat essays*. Prometheus, 2010.

2012 *NW* (roman). Vertaling: *NW*. Prometheus, 2012.

2013 *The Embassy of Cambodia* (novelle). Hamish Hamilton. Vertaling: *De ambassade van Cambodja*. Prometheus, 2014.

2016 *Swing Time* (roman). Vertaling: *Swing Time*. Prometheus, 2016.

2018 *Feel Free* (essays). Vertaling: *Voel je vrij*. Prometheus, 2018.

2019 *Grand Union* (verhalen). Vertaling: *Het verbond*. Prometheus, 2019.

2020 *Intimations* (essays). Vertaling: *Overpeinzingen*. Prometheus, 2020.

2021 *Weirdo* (jeugdboek). Vertaling: *Weirdo*. Infodok, 2022. Geschreven samen met Nick Laird.

2021 *The Wife of Willesden* (toneel). Opgevoerd in Londen in de periode november 2021-januari 2022.

2023 *The Fraud* (roman). Vertaling: *Charlatan*. Prometheus, 2023.

Verfilming

2016 *NW* / regie Rachel Bennette. BBC televisiefilm.

Over Zadie Smith

Hieronder staan publicaties vermeld over het werk van de auteur.

- Dijkgraaf, Margot. 'Nabokov leerde me empathisch schrijven'. In: *NRC Handelsblad*, 15 december 2000.
- Hattenstone, Simon. 'Ik ben geen citatenmachine'. In: *De Standaard*, 11 januari 2001.
- Heijne, Bas. 'Twijfel is onze natuurlijke staat'. In: *NRC Handelsblad*, 23 april 2010.
- Kouters, Steffie. 'Zadie zet door'. In: *de Volkskrant*, 20 oktober 2012.
- Overstijns, Jeroen. 'Ik wil een gewoon leven, geen bestaan in de media'. In: *De Standaard*, 9 december 2005.
- Tew, Philip. *Zadie Smith*. Palgrave MacMillan, 2010.
- Vanegeren, Bart. 'De opvallendste schrijfster van haar generatie'. In: *Humo*, 15 januari 2013.
- Verplancke, Marnix. 'Iedereen is authentiek, ook Madonna'. In: *De Morgen*, 21 december 2005.
- *Zadie Smith : critical essays*. Peter Lang, 2008.

Internet

[Website Zadie Smith](#)

Zadie Smith op Wikipedia ([Engelstalig](#)) en [Nederlandstalig](#).

Samenstelling: Frank Hockx

Copyright: Boekenpost